

80 ΧΡΟΝΩΝ Η ΝΤΟΡΙΣ ΛΕΣΙΓΚ

«Όλοι τότε ήταν κομμουνιστές»

Έχω στα χέρια μου το τελευταίο βιβλίο της Ντόρις Λέσιγκ, της μεγάλης Αγγλίδας συγγραφέας που κλείνει φέτος τα 80η χρόνια. Πρόκειται για τον δεύτερο τόμο της αυτοβιογραφίας της και καλύπτει την περίοδο 1949-1962, (τα χρόνια πριν από το κλασικό της «Το Χρυσό σημειωματάριο»), τα χρόνια αμέσως μετά που ξεμπάρκαρε στο Λονδίνο η 30χρονη τότε συγγραφέας μ' ένα παιδί στην αγκαλιά, 150 λίρες στην τσέπη και το χειρόγραφο του πρώτου της μυθιστορήματος «Το τραγούδι του χορταριού». Είχε αφήσει πίσω της την Αφρική, τη Νότια Ροδεσία, όπου είχε ζήσει τα παιδικά κι εφηβικά της χρόνια, τα πικρά βιώματα εκείνων των χρόνων τα είχε αφηγηθεί στον πρώτο τόμο της αυτοβιογραφίας της «Κάτω από το πετόι μου». Τίτλος του δεύτερου τόμου «Περπατώντας στη σκιά».

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ

ΤΗΝ Ντόρις Λέσιγκ την γνώριζα από τα παλιά σαν όνομα. Μακρύς ο κατάλογος των μυθιστορημάτων της, των συλλογών διηγημάτων, των ποιητικών συλλογών, των θεατρικών έργων. Ταυτόχρονα τ' όνομά της ήταν πάντα μπροστά εκεί όπου άνθρωποι των γραμμάτων έδιναν το παρών τους σ' εκστρατείες για την ελευθερία των λαών, τ' ανθρώπινα δικαιώματα, την ειρήνη. Τον Φλεβάρη του 1992 μου δόθηκε κι η ευκαιρία να την γνωρίσω προσωπικά. Αφορμή ένα συμπόσιο στο πανεπιστήμιο «Ράτγκερς» της Νέας Υόρκης με θέμα «Ο ρόλος της διανόησης στις κοινωνικές αλλαγές της Ανατολικής Ευρώπης». Στο συμπόσιο έπαιρναν μέρος τρία Νόμπελ Λογοτεχνίας, ο Σαμ Μπέλου, ο Πόζεφ Μπρότσκι, κι ο Τσέσλαβ Μίλος. Είχαν έρθει επίσης συγγραφείς από τις χώρες όπου συντελούνταν ακόμα πράγματα και θαύματα για να πουν ότι, όσο παράξενο και να φαινόταν, ο ρόλος της διανόησης μέσα στις γενικές κατεδαφίσεις κι ανακατατάξεις είχε τερματιστεί. Ενώ στην πορεία προς τις αλλαγές ο ρόλος υπήρξε καταλυτικός στη νέα περίοδο περιορίστηκε στο ελάχιστο.

Με τη Ντόρις Λέσιγκ ανταλλάξαμε διευθύνσεις και σε λίγο άρχισαν να έρχονται και βιβλία της με πολύτιμες αφιερώσεις. Πρώτο το μυθιστόρημα «Αγάπη και πάλη» (1995). Ηρωίδα μια γυναίκα με πνευματικές και καλλιτεχνικές αναζητήσεις, που βρίσκεται ήδη στην Τρίτη ηλικία και που μια μέρα της κτυπά την πόρτα και εσβάλλει στην

ζωή της ανεξέλεγκτος ο φερωτός θεός. Εγραφα τότε της Ντόρις και της εξέφρασα την ευγνωμοσύνη μου για την ξενάγηση που μου πρόσφερε στους λαβύρινθους μιας ψυχής που δεν τα βάζει κάτω και διεκδικεί βήμα προς βήμα την αιωνιότητά της.

Και να τώρα το καινούργιο βιβλίο να με εξακοντίζει πενήντα τόσα χρόνια πίσω σε τόπους τόσο γνώριμους και σε προβληματισμούς τόσο οικείους. Σ' ένα Λονδίνο που το έπνιγε η κατάρρευση από σκόνη κάρβουνου ομίχλη του, σ' ένα Λονδίνο με καπνισμένα ακόμη ερείπια στην κάθε γωνιά, σ' ένα Λονδίνο με ανθρώπους που τους φλόγιζε το όραμα ενός νέου κόσμου.

Όλοι τότε λέει η Ντόρις στο βιβλίο της και το επαναλαμβάνει συχνά ήταν

κομμουνιστές!

Κένεθ Τάιναν, Τζον Οσμπορν, Λίντσεϊ Αντερσον, Τόμι Ρίτσαρτσον και τόσοι και τόσοι άλλοι, ονόματα σπουδαία των γραμμάτων και της τέχνης που είχαν δώσει κάποια στιγμή το παρών τους στο κίνημα της αγγλικής αριστεράς.

Στην τελευταία σελίδα του βιβλίου των 369 σελίδων παρατίθεται σε εισαγωγικά ο απολογισμός ενός συνοδοιπόρου εκείνων των χρόνων: «Τότε όλα ήταν δυνατά, μπορούσαμε να κινησουμε βουνά, μπορούσαμε να αλλάξουμε τον κόσμο. Και υπήρχε εκείνη η έκρηξη ενέργειας της εργατικής τάξης και των πιο χαμηλών μεσαίων στρωμάτων...»

Θυμάμαι, φοιτητής τότε κι εγώ στο Λονδίνο και στρατευμένος όταν κατέβηκα ένα παγωμένο, σκοτεινό πρωινό στον υπόγειο του

Τότεγχαμ

Κωρτ Ρόουντ για να

πουλήσω μαζί με άλλους την εφημερίδα του κόμματος της Ντέιλι Ουέρκερ. Πλάι μου ένας αθλητικός τύπος ξεσκουφωτός, χωρίς παλτό, μ' ένα σιάλι ριγμένο ως κάτω να μου μιλά συνέχεια, όλο ενθουσιασμό για την Παγκόσμια Επανάσταση που βρισκόταν στη γωνιά του δρόμου. Η Αγγλία μου έλεγε, που σάπισε πια θα ήταν η πρώτη που θα την υποδεχόταν. Το ίδιο κιάλας βράδυ θα μάθαινα από τρίτους πως ο ενθουσιώδης πρωινός σύντροφός μου ήταν γόνος πολύ γνωστής αριστοκρατικής οικογένειας. Στην αυτοβιογραφία της η Ντόρις αναφέρεται επώνυμα στον γιο ενός λόρδου που είχε μετατρέψει εκείνα τα χρόνια το σπίτι του σε κέντρο κομματικών δραστηριοτήτων. Είχε παντρευτεί την Σοβιετίδα σύζυγο του διευθυντή του Ντέιλι Ουέρκερ Μπιλ Ραστ που είχε φύγει πρόωρα.

Η μνήμη μου ανακαλεί ακόμα μια εικόνα όλο χρώματα τώρα και ήχους. Μιαν αμαξοστοιχία που αγκομαχώντας έπαιρνε μέσα από τις δημοσιές της καταστραμμένης Ευρώπης τον Ιούλη του 47 τη βρετανική αντιπροσωπεία στο πρώτο-πρώτο παγκόσμιο φεστιβάλ νεολαίας που θ' άνοιγε στην Πράγα. Ανάμεικτοι στα βαγόνια Νέοι Κομμουνιστές, Νέοι του Εργατικού Κόμματος, των Φιλελεύθερων, των Συντηρητικών. Μια η αντιπροσωπεία, κοινά τα συναισθήματα, τα τραγούδια, τα όνειρα.

Το οδοιπορικό όμως της Ντόρις κινείται περισσότερο στις σκιερές γωνιές που τελικά κυριάρχησαν. Η ολοσέλιδη φωτογραφία στο εξώφυλλο του βιβλίου της ωραίας, νεαρής συγγραφέως με τα στοχαστικά, θλιμμένα μάτια καθρεφτίζει με κάποιο ▶

► τρόπο και τις μεγάλες απογοητεύσεις που έρχονταν η μια πίσω από την άλλη. Η Ντόρις δίνει σ' έκταση στο πρώτο ταξίδι που έκανε στη Σοβιετική Ένωση. Ήταν το 1952, ζούσε ακόμη ο Στάλιν και εκείνη μέλος αντιπροσωπείας Αγγλων συγγραφέων. Πλούσιο, το πρόγραμμα ξενάγησης. ζεστή η φιλοξενία. Συνέχεια μαζί τους ο πρόεδρος της Ένωσης Σοβιετικών Συγγραφέων Αλεξέι Σουρκόφ. Η Ντόρις ελεύθερο, ανήσυχο, ερευνητικό πνεύμα είχε μαζέψει κάμποσες ερωτήσεις (για συγ-

γραφείς που εξαφανίστηκαν, βιβλία που απαγορεύονταν, κτλ. κτλ.) και τελικά τις συμπύκνωσε σε μια και μόνη και την υπόβαλε στον σοβιετικό επίσημο: «Σε κάθε κοινωνία -του είπε- γεννιούνται συνεχώς νέες ιδέες. Πώς αντιμετωπίζει η Σοβιετική Ένωση αυτό το αναπόφευκτο που αποτρέπει συν τοις άλλοις τη σήψη της κουλτούρας». Ο Σουρκόφ άκουσε προσεκτικά, «πολύ ενδιαφέρουσα ερώτηση» απάντησε κι υποσχέθηκε πως θα έδινε την απάντησή του την μέρα του αποχαιρετισμού. Και να

ήρθε η στιγμή και δόθηκε η απάντηση με κάθε επισημότητα. Την κατέγραψε η Ντόρις και την παραθέτει.

«Η Σοβιετική Ένωση θα παίρνει πάντα υπό την καθοδήγηση του μεγάλου αρχηγού της συντρόφου Πόσιφ Βισαριόνοβιτς Στάλιν και με βάση τις μαρξιστικές αρχές τις σωστές αποφάσεις.

Πάγωσαν όλοι. Ο Αλεξέι Σουρκόφ ούτε και που τόλμησε να κοιτάξει τους ξένους του στα μάτια.

Καταγράφει όμως η Ντόρις Λέσιγκ και την παρανοϊκότητα των πέραν από τον Ατ-

λαντικό, την εξαλλοσύνη των προαγωγών του ψυχρού πολέμου που βρισκόταν σε έξαρση τότε, το κυνήγι των μαγισσών. Περιγράφει συνάντησή της με τον Χένρι Σίσιγκερ, νέο ραγδαία ανερχόμενο τότε αστέρι της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Πήγε ο Κίσιγκερ στο Λονδίνο για να πουλήσει την «ρεαπολιτική» του στη Νέα Αριστερά και στο κίνημα για τον Μονομερή Πυρηνικό Αφοπλισμό που ξεδιπλωνόταν δυναμικά. Μίλησε της Ντόρις Λέσιγκ που ήταν ήδη ένα γνωστό όνομα στους χώρους

αυτούς για την «Μπέιμπι Αμπομπ» που κατασκευαζόταν τότε και που ήταν απλώς ένα παιγνιδάκι! Ήταν ρυθμισμένη της έλεγε με σοβαρόφάνεια έτσι που να μη σκοτώνει περισσότερους από 100.000 ανθρώπους!! Η σύγκρουση που ακολούθησε ήταν άγρια!

Είναι θαυμαστή πράγματι η δεξιοτεχνία με την οποία χειρίζεται η μεγάλη συγγραφέας τη φοβερή αντιφατικότητα των χρόνων που έμπασε στον δεύτερο τόμο της αυτοβιογραφίας μας. Ευχή των κατομμυριών θαυμαστών

του έργου της Ντόρις Λέσιγκ στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα να ολοκληρωθεί η συγγραφέας το εγχείρημα της αυτοβιογράφησης φέρνοντάς το μέχρι τις δικές μας μέρες.

ΠΑΝ. ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ